

Barometer Energie- armoede (2009-2016)

Een initiatief van het Platform tegen Energiearmoede,
beheerd door de Koning Boudewijnstichting

Belangrijkste boodschappen

- › In 2016 werd naar schatting 21,2% van de gezinnen getroffen door minstens één van de drie vormen van energiearmoede.
  - **Gemeten energiearmoede (gEA):** 14,5% van de gezinnen betaalde een energiefactuur die te hoog was in vergelijking met het beschikbaar inkomen (na aftrek van de woonkosten). Ze betaalden per maand ongeveer 50€ 'te veel' tegenover wat 'normaal' wordt geacht (de 'diepte' van de gEA).
  - **Verborgene energiearmoede (vEA):** 4,3% van de gezinnen verbruikte de helft minder energie dan gelijkaardige huishoudens (zelfde samenstelling en type woning). Voor een deel van hen (ongeveer 0,5%) kan dit verklaard worden door de goede isolatie van hun woning. Maar meestal gaat het om gezinnen die zo weinig energie verbruiken dat hun basisbehoeften niet gedekt zijn. Dit noemen we 'verborgene energiearmoede'. Deze gezinnen betaalden per maand ongeveer 77€ 'te weinig' in vergelijking met wat 'normaal' wordt geacht (de 'diepte' van de vEA).
  - **Subjectieve energiearmoede (sEA):** 4,9% van de gezinnen vreest dat ze hun woning niet behoorlijk kunnen verwarmen.
- › **In 2016 waren de temperaturen normaal.** Wat betreft de energieprijzen was er in 2015 en 2016 een stijging van de prijs van elektriciteit, vooral in Vlaanderen. De prijzen voor stookolie en aardgas – de belangrijkste energiebronnen voor verwarming – kennen reeds sinds 2014 een dalend verloop, en bleven ook tot het tweede semester van 2016 verder dalen. In het tweede semester was er een prijsstijging. De prijs van hout is stabiel gebleven.
- › De combinatie van deze gunstige klimatologische en economische factoren maakt dat de **mediane energiefactuur voor de Belgische gezinnen sedert 2009 met ongeveer 12% gedaald** is (aan constante prijzen). Ze bedroeg 139 euro per maand in 2016.

- › Deze factoren hebben ook een gunstige invloed op de ernst van de situaties van energiearmoede. **De 'diepte' van zowel de gemeten als de verborgen energiearmoede is tussen 2013 en 2016 gedaald.**
- › Het beschikbaar gezinsinkomen daarentegen, is de afgelopen jaren quasi gelijk gebleven, terwijl de woonkosten blijven toenemen. **Globaal zijn de beschikbare inkomens na aftrek van de woonkosten gedaald.**
- › **Hoewel er een zekere overlap is tussen gezinnen in armoede en energiearmoede, treffen beide fenomenen toch ook andere situaties en gezinnen. Deze vaststelling werd reeds eerder gemaakt, en blijft ook in 2016 gelden.** Zo zien we dat meer dan 40% van de gezinnen in energiearmoede niet noodzakelijk in armoede leeft.
- › **De gezinstypes die het meest getroffen worden door energiearmoede zijn alleenstaanden - en dan vooral ouderen- en eenoudergezinnen.** Deze huishoudens beschikken slechts over één inkomen (vaak niet uit arbeid) om hun woon- en energiekosten te betalen. **Het aantal alleenstaanden in de totale bevolking en bij de huishoudens in energiearmoede stijgt.**
- › **Als we kijken naar gezinnen met kinderen kunnen we sterke verschillen waarnemen** tussen enerzijds de situatie van **koppels met kinderen ten laste**, die weinig geconfronteerd worden met energiearmoede, en anderzijds **éénoudergezinnen**, die veel meer door deze problematiek geraakt worden.
- › De resultaten wijzen ook uit dat huurders (waaronder een groot deel alleenstaanden en eenoudergezinnen) veel vaker met energiearmoede kampen. Deze barometer toont ook een **duidelijk verband tussen een slechte staat van de woning en energiearmoede - en dan vooral de subjectieve energiearmoede.**
- › Tot slot wordt ook een **duidelijk verband aangetoond tussen de zelfgerapporteerde gezondheid en het leven in energiearmoede** (ongeacht het gezinstype, stellen we vast dat de zelfverklaarde gezondheid slechter is bij huishoudens die in energiearmoede leven). Het is evenwel niet mogelijk hier een causaal verband met directe of indirecte effecten uit af te leiden. Er werd daarentegen wel reeds aangetoond dat de combinatie van beide situaties - slechte gezondheid en energiearmoede - een wederzijds versterkend effect kan hebben¹.

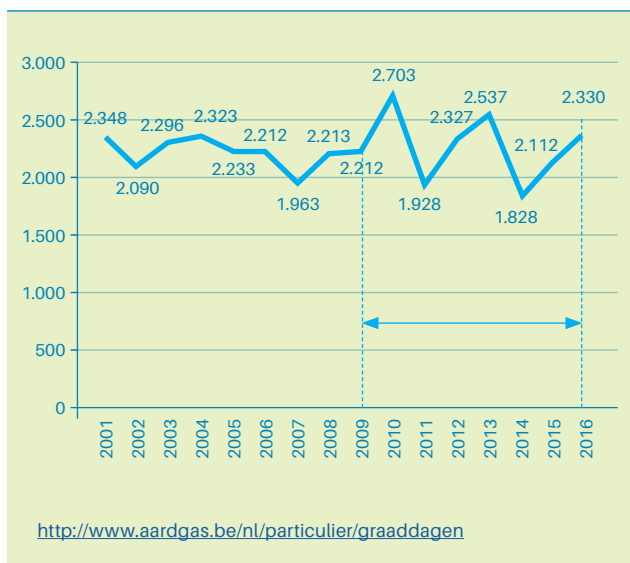
1. Huybrechts et al., 2011. La précarité énergétique en Belgique. UA-OASeS et ULB-CEESE, p.39; <http://dev.ulb.ac.be/ceese/CEESE/documents/Energiearmoede%20finaal%20rapport%20FR%20tweede%20editie.pdf>

Omgevingsfactoren

› Evolutie van het klimaat

Tussen 2009 en 2016 waren er enkele schommelingen in het klimaat, met een koude-piek in 2010 en een bijzonder zacht jaar 2014. Onderstaande figuur toont de evolutie van de equivalente graaddagen ($16,5^{\circ}\text{C}$)², die als indicator worden gebruikt voor de verwarmingsbehoefte. 2010 telde het hoogste aantal graaddagen (met dus een hogere verwarmingsbehoefte) en 2014 het laagste. Het aantal graaddagen in 2016 lag rond het gemiddelde voor de periode sinds 1985, en iets lager dan in 2015.³

Figuur 1: Equivalente graaddagen ($16,5^{\circ}\text{C}$), 2001-2016

- Het aantal graaddagen is een indicator waardoor de strengheid/mildheid van het klimaat per jaar kan worden vergeleken. Het meet het verschil tussen de referentie temperatuur van $16,5^{\circ}\text{C}$ en de buitentemperatuur. Hoe hoger het aantal, hoe strenger het klimaat en hoe meer nood aan verwarming er is. 2014 telde de minste graaddagen in de periode 2009-2015. (Voor meer details over de berekeningsmethode en de evolutie van de graaddagen, zie: <http://www.aardgas.be/nl/particulier/graaddagen>)
- In de periode 1985-2015, was het gemiddeld aantal equivalent graaddagen 2.301.

› Energieprijzen

In april 2014 daalde de elektriciteitsprijs door een vermindering van het btw-tarief (6% in plaats van 21%). Nadien is de elektriciteitsprijs een aantal keer gestegen⁴:

- › op 1 januari 2015 stegen de distributiekosten in het Vlaamse Gewest door de invoering van de nieuwe 'bijdrage energiefonds'⁵;
- › In augustus 2015 werd de vennootschapsbelasting mee opgenomen in de distributietarieven van de distributienetbeheerders (DNB);
- › Op 1 september werd het BTW-tarief in de drie gewesten verhoogd naar 21%;
- › In Vlaanderen werden in het eerste semester van 2016 een aantal prijsstijgingen vastgesteld. In januari door de afschaffing van de 'gratis kWh'⁶, en in maart door de 'Vlaamse energieheffing', beter bekend onder de naam 'Turteltaks', als voorheffing voor de 'Bijdrage energiefonds' (als oplossing voor het overschot aan groene stroomcertificaten);
- › Na een zeer lichte daling van de tarieven in de drie gewesten tussen april en september 2016, zijn de prijzen vanaf 1 januari 2017 opnieuw gestegen ten gevolge van een nieuwe aanpassing van de geregleerde elementen van de prijs (distributie, transport en bijdragen).

- Zie ook de website van de VREG voor meer informatie over dit onderwerp: https://infogram.com/elektriciteitsfactuur_van_een_gezin_evolutie_januari_2015_maart_2016
- Deze bijdrage is niet van toepassing bij het sociaal tarief. Zie: <https://www.vlaanderen.be/nl/bouwen-wonen-en-energie/elektriciteit-aardgas-en-verwarming/energieheffing-bijdrage-energiefonds>
- Een sociale maatregel waarbij op basis van de gezinssamenstelling een bepaalde hoeveelheid 'gratis' kWh stroom werd toegekend (100 kWh per gezin + 100 kWh per gezinslid). De kost van deze niet-selectieve maatregel werd doorgerekend in de kosten van de DNB (distributie en openbare dienstverplichtingen), die dan ook stegen (Huybrechts et al., 2011. La précarité énergétique en België. UA-OASes et ULB-CEESE, p.94.; <http://dev.ulb.ac.be/ceese/CEESE/documents/Energiearmoede%20finaal%20rapport%20FR%20tweede%20editie.pdf>)

Tussen januari 2015 en december 2016 steeg de gemiddelde prijs per kWh elektriciteit⁷ van 21,48c€ tot 30,09c€ (+40,1%) in Vlaanderen, van 21,46c€ tot 24,53c€ (+14,3%) in Wallonië en van 18,09c€ tot 20,31c€ (+12,3%) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Naargelang het type contract (vaste of variabele prijs) kan dit, vooral in Vlaanderen, een aanzienlijke impact gehad hebben op de energiefactuur van mensen die hun woning elektrisch verwarmen. Volgens de BE-SILC enquête verwarmt 6,6% van de gezinnen (die hun verwarmingsbron meedeelden) zich hoofdzakelijk met elektriciteit, en 1,5% minstens gedeeltelijk (bv. met elektrische bijverwarming)⁸.

Met een gemiddeld verbruik van ongeveer 12.500 kWh voor elektrische verwarming⁹, kon de factuur voor een gezin dat zich uitsluitend met elektriciteit verwarmt (contract met vaste prijs, geen zonnepanelen) met 44,6€/maand stijgen in Vlaanderen en met iets meer dan 11€/maand in de andere Gewesten.

7. Op basis van de gemiddelde prijzen van het Observatorium van de energieprijzen: <http://www.apere.org/fr/observatoire-des-prix>.

8. In 2016 verwarmden ongeveer 86% van de gezinnen zich met één energiebron, 12,7% combineert twee energiebronnen (bv. aardgas en hout) en 0,8% drie verschillende bronnen (Bron: BE-SILC; eigen berekeningen).

9. Op basis van de categorieën van verbruikers zoals omschreven door de distributienetbeheerders.

De meeste gezinnen gebruiken echter geen elektriciteit voor verwarming en warm sanitair water (gemiddeld vertegenwoordigt elektriciteit slechts 30% van het uiteindelijke energieverbruik van gezinnen).¹⁰

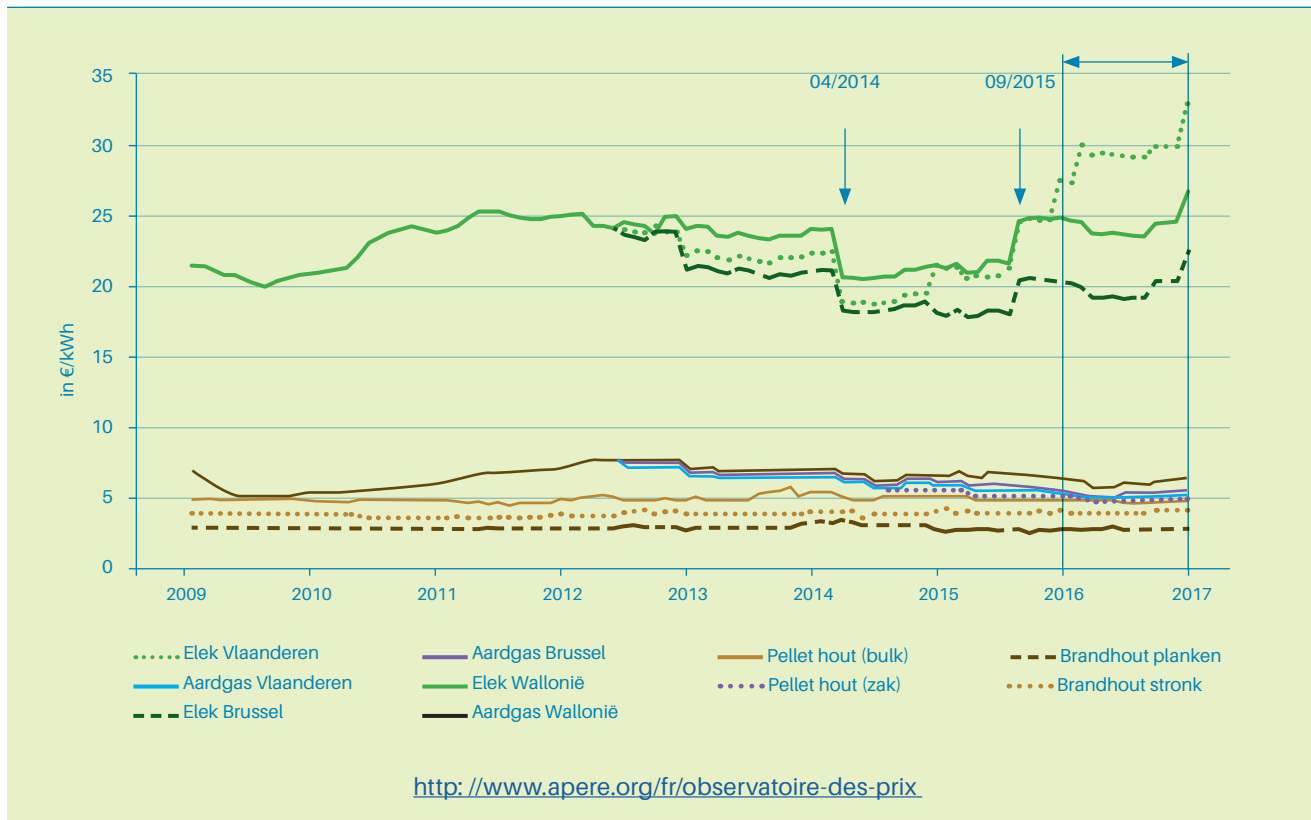
Bij de belangrijkste verwarmingsbronnen (aardgas en stookolie) kwam de prijsdaling die in 2014 werd ingezet in 2016 tot stilstand, met een geleidelijke stijging vanaf het tweede semester.

De gemiddelde prijs per kWh voor aardgas lag eind 2016 echter nog steeds onder het niveau dat we eind 2015 in de drie gewesten vaststelden.

De prijs van stookolie bevond zich in januari 2016 op een historisch dieptepunt. Eind 2016 steeg deze prijs weer tot het niveau van begin 2015. Tegen lopende prijzen lagen de prijzen voor aardgas en stookolie eind 2016 lager dan in 2013/2014, en dit in de drie gewesten.

10. Voorbeeld: voor een gezin dat in 2014 45€ per maand aan elektriciteit besteedde (contract met variabele prijzen), zou de stijging in Vlaanderen 2,7€ per maand bedragen (of +6% op 2 jaar), en minder dan 1€ per maand in Wallonië en Brussel (+2% op 2 jaar).

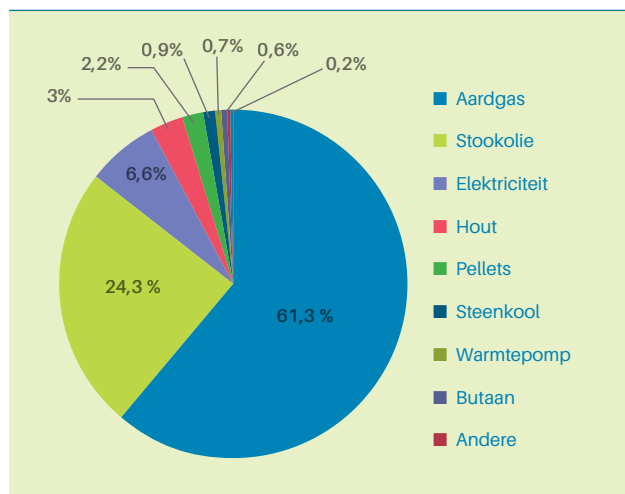
Figuur 2: Energieprijzen betaald door de gezinnen, in lopende prijzen (€), 2009-2017

13,5% van de gezinnen gebruikt meerdere energiebronnen voor de verwarming (iets meer dan een derde onder hen verwarmt zich hoofdzakelijk met stookolie, iets minder dan een derde met aardgas) en 86,2% gebruikt slechts één energiebron (ongeveer twee derde gebruikt uitsluitend aardgas en 22% stookolie).

De belangrijkste energiebron voor verwarming is aardgas (61,3% van de gezinnen), gevolgd door stookolie (24,3%) en elektriciteit (6,6%) (figuur 3).

Figuur 3: Verdeling van de belangrijkste energiebronnen voor verwarming van huishoudens, 2016

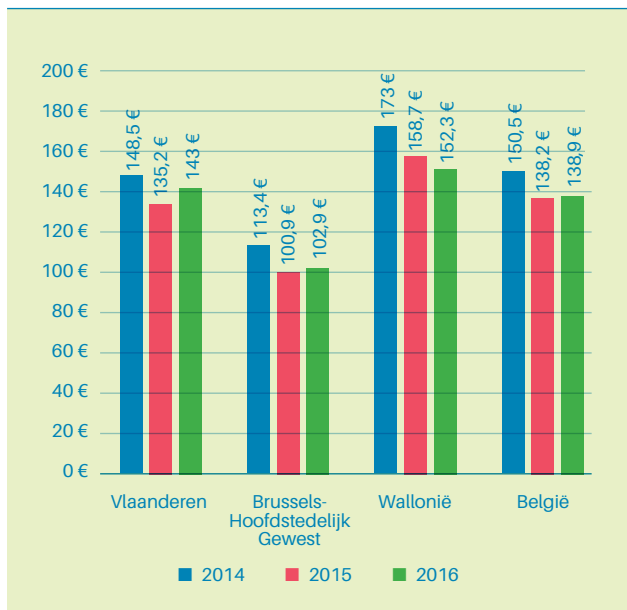
Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

› Energiefactuur gezinnen

De mediane energiefactuur van de gezinnen bedroeg in 2016 135€/maand.¹¹

Aan constante prijzen¹² bleef de energiefactuur globaal stabiel ten opzichte van 2015. Maar er zijn regionale verschillen. De energiefactuur bleef dalen voor de Waalse huishoudens - al blijft de mediane energiefactuur hier wel het hoogst (152€/maand in 2016). In Brussel bleef de mediane factuur stabiel (€103/maand) en in Vlaanderen is ze opnieuw gestegen tot 143€/maand in 2016.

Figuur 4: Evolutie in constante prijzen (basis = 2013) van de mediane energiefactuur van gezinnen, per gewest (in €/maand), 2014-2016

Bron: BE-SILC 2014-2016; eigen berekeningen

Sinds 2009 is de mediane energiefactuur van gezinnen (in constante prijzen) met ongeveer 12% gedaald.

11. Mediane energiefactuur 139€/maand in Vlaanderen, 100€/maand in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 148€/maand in Wallonië (bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen).

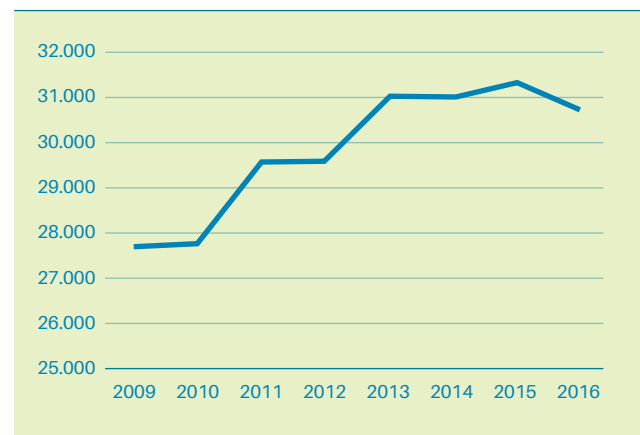
12. De evolutie aan constante prijzen laat toe de evolutie van prijzen of bedragen te analyseren rekening houdend met de inflatie. De constante prijzen worden berekend door de lopende prijzen te delen door de index van de consumptieprijzen (CPI).

› Beschikbaar inkomen van gezinnen

In 2016 bedroeg het mediane beschikbaar inkomen¹³ van de Belgische gezinnen 31.675€/jaar. Gaande van 14.091€ voor huishoudens behorend tot het eerste inkomensdeciël tot 78.574€ voor de huishoudens uit het tiende inkomensdeciël.

In de periode 2009-2016 is de mediaan van de beschikbare inkomens in constante prijzen met ongeveer 11% gestegen. Maar in de periode 2013-2016 stellen we een stagnatie vast, en dit zowel bij eigenaars als bij huurders.

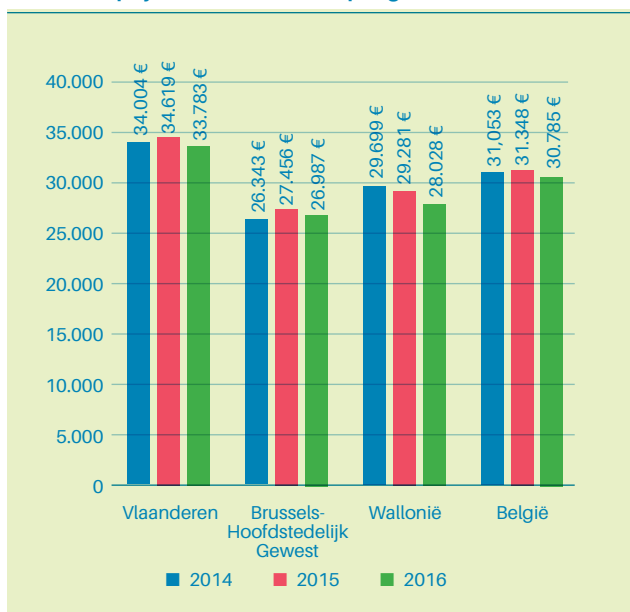
Figuur 5: Evolutie van het mediaan beschikbaar inkomen in constante prijzen (basis = 2013) in €/jaar, 2009-2016

Bron: BE-SILC 2009-2016; eigen berekeningen

13. Variabele HY020 in de BE-SILC enquête.

Figuur 6: Evolutie van het mediaan beschikbaar inkomen in constante prijzen (basis = 2013), per gewest, 2014-2016

Bron: BE-SILC 2014-2016; eigen berekeningen

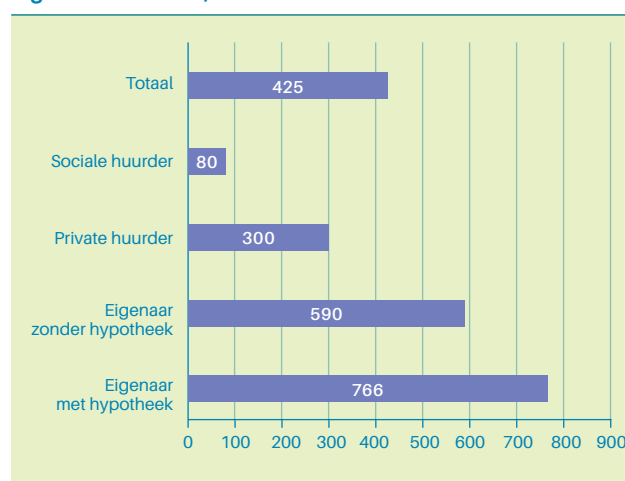
Het mediaan beschikbare inkomen is het laagst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het hoogst in Vlaanderen. Sinds 2014 blijven deze inkomens relatief stabiel, uitgezonderd in Wallonië (lichte daling).

Woonkosten

De woonkost (in hoofdzaak huur voor huurders en terugbetaling van hypotheek en onroerende voorheffing voor eigenaars) verschilt sterk naargelang het eigendomsstatuut van het huishouden. De woonkost is het hoogst voor eigenaars met een hypothecaire lening en het laagst voor eigenaars zonder afbetaling.

Zoals we verder zullen verduidelijken, moet dit resultaat enigszins worden gerelativeerd. Eigenaars met een hypothecaire lening zijn meestal koppels met kinderen die over twee inkomens uit arbeid beschikken (figuren 18 en 16), terwijl huurders in hoofdzaak alleenstaanden zijn, en dus slechts over één inkomen beschikken dat, voor een aantal onder hen, bovendien niet afkomstig is uit arbeid (bv. pensioen of werkloosheidsuitkering).

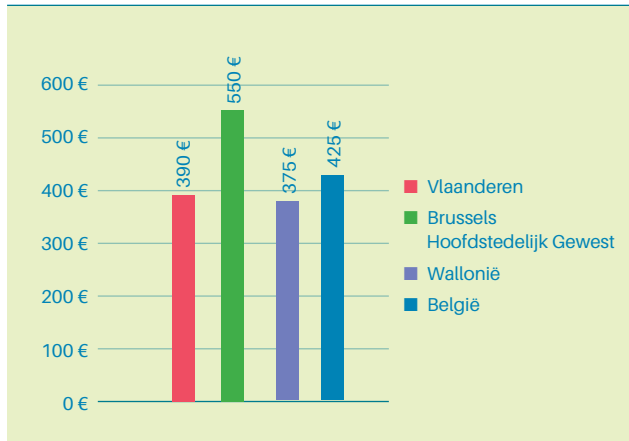
Figuur 7: Mediane woonkost (in €/maand) naargelang het eigendomsstatuut, 2016

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

De mediane woonkost bedraagt volgens BE-SILC 2016 425 € per maand, en is sterk verschillend per gewest. De woonkost in het Brussels hoofdstedelijk Gewest ligt beduidend hoger dan in de twee andere gewesten.

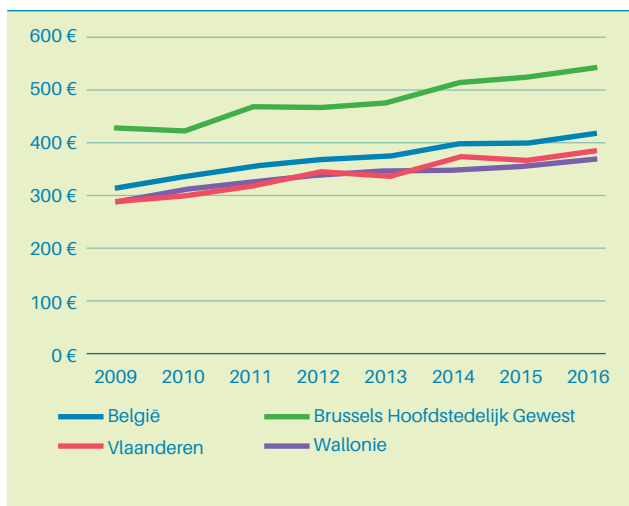
Figuur 8: Mediane woonkost per gewest, 2016

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

De mediane woonkost in constante prijzen is sinds 2009 met ongeveer 32% gestegen, en met 12% in de periode 2013-2016. Deze stijging is iets sterker in Vlaanderen dan in de twee andere gewesten.

Figuur 9: Evolutie van de mediane woonkost in constante prijzen (basis = 2013) in België en de drie gewesten, 2009-2016

Bron: BE-SILC 2009-2016; eigen berekeningen

➤ Beschikbaar inkomen na aftrek van de woonkost

Uit de twee voorgaande punten kunnen we afleiden dat **het beschikbaar inkomen na aftrek van de woonkost, in constante prijzen, tussen 2009 en 2016 voor de meeste huishoudens gedaald is**. De woonkost is immers sterker gestegen dan de beschikbare inkomens van de gezinnen.

Methodologische inleiding

› Samenstelling van de barometer

Om rekening te kunnen houden met de complexiteit van de problematiek, zoals in detail geanalyseerd in het rapport 'Overzicht van de Energiearmoede in België'¹⁴, steunt de barometer op drie soorten synthetische indicatoren.

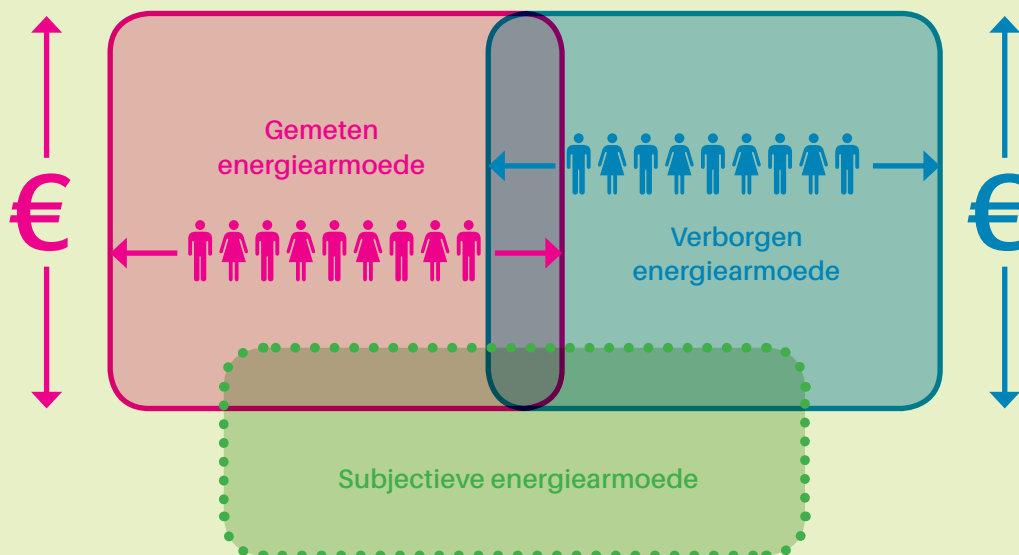
De eerste indicator vat de situatie van huishoudens die een te groot geacht deel van hun inkomen aan energiekosten besteden (**indicator gemeten energiearmoede of gEA**). De tweede focust op de omgekeerde situatie waarbij huishoudens hun energieverbruik terugschroeven tot onder de drempel die voor een menswaardig leven aanvaardbaar wordt geacht. Zo trachten ze te vermijden dat de energiekosten te hoog zouden oplopen in verhouding tot hun inkomen (**indicator verborgen energiearmoede of vEA**). De derde en laatste soort indicator

wil de aandacht vestigen op een duidelijk meer subjectieve, maar toch bestaande tendens die aangeeft welk percentage van de gezinnen zegt dat ze niet genoeg geld hebben om hun woning behoorlijk te verwarmen (**indicator subjectieve energiearmoede of sEA**).

De indicatoren gEA en vEA bestaan uit twee delen. Het eerste deel meet het **aantal** gezinnen dat wordt getroffen door energiearmoede, en heeft dus betrekking op de **omvang**. Het tweede deel meet de **afwijking** (in €) die elk van deze gezinnen scheidt van een algemeen aanvaardbaar geachte grenswaarde, en heeft dus betrekking op de **diepte** of de ernst van de situatie ('energy poverty gap').

14. Huybrechts F. & Meyer S. (2011), Overzicht van de Energiearmoede in België, OASes-UA / CEES-ULB, 200 p. + bijlagen

Figuur 10: Sleutelindicatoren van de barometer energiearmoede

► Bepaling van de grenswaarden

Om het aantal huishoudens in gemeten (gEA) of verborgen energiearmoede (vEA) te meten, wordt een grenswaarde vastgesteld die als “normaal” aanzien wordt ten aanzien van de algemene bevolking. In het geval van gemeten energiearmoede (gEA), bepaalt de grenswaarde de limiet waarboven de energiekosten van gezinnen te hoog bevonden worden. De grenswaarde bepaalt in geval van verborgen energiearmoede (vEA), het niveau van energiekosten die als minimaal kunnen beschouwd worden om van een “standaard” comfortniveau te kunnen genieten.

Grenswaarde gemeten energiearmoede (gEA)

De berekening van de grenswaarde voor gemeten energiearmoede (gEA) volgt de logica die Brenda Boardman¹⁵ gebruikte voor het bepalen van haar 10%-drempel. Deze 10% was equivalent aan tweemaal de mediane ratio tussen de noodzakelijke energiekosten (model van het verbruik en de prijzen) en het globale inkomen van de bevolking van het Verenigd Koninkrijk in 1990. Een mediane ratio verdeelt de bevolking in twee: de helft heeft meer energiekosten dan de mediane ratio en de andere helft minder. Door deze mediane ratio te vermenigvuldigen met twee, probeert men zoveel mogelijk aanvaardbaar geachte situaties te omvatten en te ontdekken welke gevallen in verhouding tot het inkomen van een huishouden als afwijkende energiekosten kunnen worden beschouwd. De bevolking lijkt het gebruik van dergelijke eenvoudige drempelwaarde (het dubbele van de mediaan ratio) ook intuïtief beter te begrijpen, dan wanneer men gebruik maakt van begrippen zoals de standaardafwijking, uit het meer gespecialiseerde jargon van statistici.

De benadering van Boardman werd aangepast aan de Belgische context (waar geen model bestaat om de energiekosten in het land in te schatten) en aan de opmerkingen die werden geformuleerd bij het aanpassen van deze ‘fuel poverty ratio’. De Belgische barometer houdt meer bepaald rekening met het equivalente inkomen op basis

van de samenstelling van het gezin¹⁶, de uitsluiting van de hoogste equivalente inkomens (hebben zelf voldoende mogelijkheden om zich aan te passen) en het beschikbaar inkomen na aftrek van de woonkosten¹⁷.

Grenswaarde verborgen energiearmoede

Om verborgen energiearmoede te bepalen, worden de energiekosten van elk gezin vergeleken met de mediane energiekosten van vergelijkbare gezinnen (aantal gezinsleden) met een vergelijkbare woning (aantal kamers in de woning). Wanneer een gezin minder dan de helft van de gemiddelde energiekosten van vergelijkbare gezinnen uitgeeft, en als het behoort tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen, wordt dit beschouwd als verborgen energiearmoede.

De barometer steunt op de Belgische databank van de EU-SILC-enquête over de levensomstandigheden van de huishoudens. Deze enquête wordt jaarlijks uitgevoerd bij een steekproef van ongeveer 6.000 Belgische gezinnen, en bevat vrij gedetailleerde informatie over de energiekosten. Deze enquête op Europees niveau maakt het mogelijk de studie uit te breiden en de energiearmoede in meerdere lidstaten te vergelijken.

De grenswaarden voor gemeten (gEA) of verborgen energiearmoede (vEA) worden jaarlijks opnieuw berekend zodat rekening kan worden gehouden met omstandigheden die de hele bevolking op een vrij identieke manier beïnvloeden (bv. evolutie van de energieprijzen, globale evolutie van de inkomens, een strenger klimaat enz.). Het gaat dus om relatieve drempels, en niet om een vaste drempel zoals bij de ‘fuel poverty ratio’. Om die reden zijn de gEA en de vEA uit deze barometer eerder een maatstaf om ongelijke energie uitgaven tussen huishoudens te meten. Uiteraard zijn ook andere types indicatoren denkbaar, zoals indicatoren gebaseerd op minimum inkomensstandaarden of andere consensuele maatstaven.¹⁸

15. Boardman, B. (1991), Fuel Poverty: From cold homes to affordable warmth, London: Belhaven Press et Boardman, B. (2010), Fixing fuel poverty, London: Earthscan

16. Door de inkomens om te zetten in equivalente inkomens worden grote gezinnen niet gestraft omdat hun inkomen wordt gewogen volgens de gezinssamenstelling.

17. Om te vermijden dat de woonkosten de resultaten te veel zouden beïnvloeden, werden deze geplafonneerd.

18. Ter illustratie, zie bv. blz. 36-37 van dit rapport: <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/Selecting%20Indicators%20to%20Measure%20Energy%20Poverty.pdf>

De drie soorten synthetische indicatoren van de barometer

➤ Gemeten energiearmoede (gEA)

Omvang van de gemeten energiearmoede

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de grenswaarden die worden gebruikt om te bepalen of een gezin al dan niet wordt getroffen door gEA. Deze grenswaarden zijn het dubbele van de ratio tussen de mediane energie uitgaven en de mediane beschikbare inkomens na aftrek van de woonkost. Sedert 2011 zijn de grenswaarden constant gedaald. Dit komt doordat de mediane uitgaven voor energie in deze periode globaal sneller daalden dan de beschikbare inkomens na aftrek van de woonkost.

Tabel 1: Evolutie van de mediane ratio van de energiekosten/beschikbaar inkomen na aftrek van de woonkosten en de gEA-drempelwaarde (2009-2016)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ratio mediane uitgaven/beschikbaar inkomen na woonkost	7,1%	6,8%	7,3%	7,3%	7%	6,6%	5,9%	5,9%
Grenswaarde gEA	14,2%	13,7%	14,7%	15,3%	14%	13,2%	11,8%	11,8%

Bron: BE-SILC 2009-2016; eigen berekeningen

In 2016 verkeerde 14,5% van de Belgische gezinnen in gemeten energiearmoede. Het gaat om gezinnen die behoren tot de vijf decielen met de laagste equivalente inkomens (D1 tot D5) en die een energiefactuur hadden die meer dan 11,8% bedroeg van hun beschikbaar inkomen na aftrek van hun woonkosten.

Tabel 2: Aandeel van de gezinnen in gEA in België en in de drie gewesten (2009-2016)

Aandeel gezinnen in gEA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
België	14,6%	14,2%	14,2%	14,7%	14,0%	14,6%	14,5%	14,5%
Vlaanderen	10,7%	11,0%	10,5%	12,4%	10,5%	11,2%	10,8%	11,4%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	13,9%	13,5%	17,6%	13,9%	15,5%	15,0%	12,8%	13,4%
Wallonië	20,0%	19,5%	19,5%	18,9%	19,1%	19,9%	22,0%	20,4%

Bron: BE-SILC 2009-2016; eigen berekeningen

20,4% van de Waalse gezinnen en 11,4% van de Vlaamse gezinnen wordt getroffen door gemeten energiearmoede. De kloof tussen de twee gewesten is tussen 2009 en 2016 vrij stabiel gebleven. Het verschil tussen de twee gewesten kan worden verklaard door de inkomensniveaus (lager in het Waals Gewest), de grootte en de kwaliteit van de woning (groter in het Waals Gewest en geringer aandeel gesloten bebouwing) en het klimaat (kouder in het Waals Gewest).

De Brusselse gezinnen situeren zich tussen die in de twee andere gewesten, en dit ondanks de lagere inkomens in verhouding tot de rest van het land. Dit kan waarschijnlijk vooral worden verklaard door de verschillende woningtypologie, aangezien de meeste Brusselaars in een appartement wonen. In een appartement moet een kleinere ruimte worden verwarmd en zijn er, in het algemeen, ook betere energieprestaties in vergelijking met een huis, vooral als het vrijstaat.

In Brussel zijn de schommelingen van jaar tot jaar ook groter dan in de twee andere gewesten, wat erop kan wijzen dat deze meer onderhevig zijn aan conjuncturele evoluties, zoals wijzigingen in het klimaat of de energieprijzen. Deze gevoeligheid kan worden verklaard door de

lage beschikbare inkomens na aftrek van de woonkosten – die elke bespaarde of uitgegeven euro zwaarder doen doorwegen – en door de kleinere Brusselse steekproef in de EU-SILC enquête (hoe kleiner de steekproef, hoe groter de mogelijke jaarlijkse verschillen).

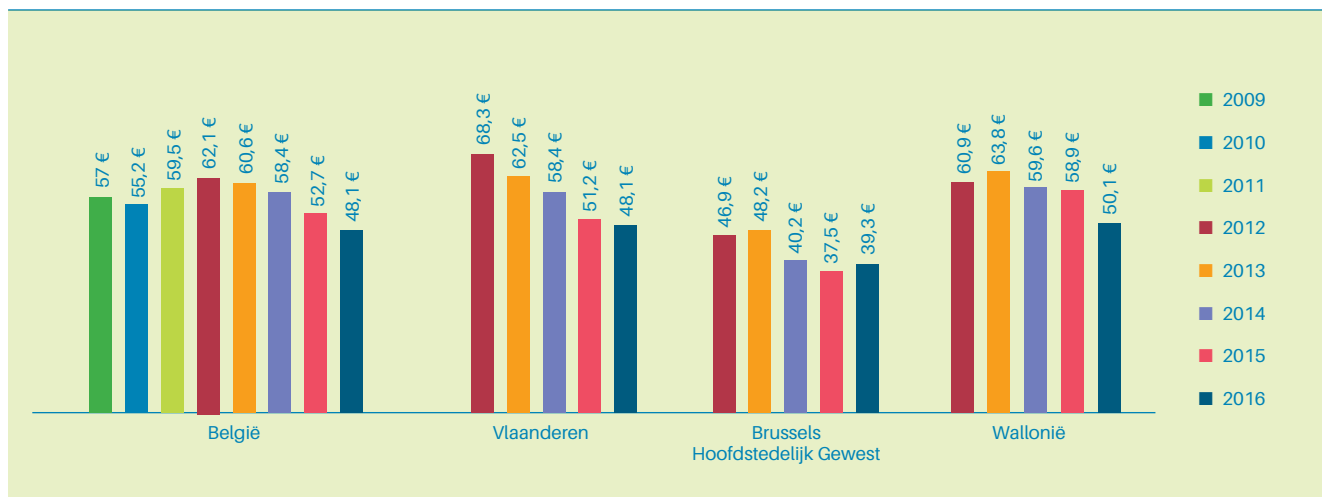
Diepte van de gemeten energiearmoede

De diepte van de gemeten energiearmoede biedt de kans om te meten hoe sterk de energiekosten van gezinnen die in gEA leven, afwijken van deze van vergelijkbare gezinnen (hun beschikbaar inkomen vermenigvuldigd met de gEA-grenswaarde). De afwijking wordt gemeten in euro en stemt overeen met wat gezinnen in gEA maandelijks ‘te veel’ uitgeven voor hun energiefactuur in verhouding tot de uitgaven die aanvaardbaar zouden zijn op basis van hun beschikbaar inkomen (na aftrek van woonkosten).

Sedert 2009 is de diepte van de gEA gemiddeld het laagst in 2016. Dit is zowel het geval in Vlaanderen als in Wallonië. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een lichte stijging in vergelijking met 2015. De normale temperaturen en de globaal gunstige energietarieven zorgen ervoor dat de diepte van de gemeten energiearmoede duidelijk lager ligt dan de piek die we in 2012 vaststelden.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de diepte van gemeten energiearmoede duidelijk kleiner dan in de twee andere gewesten. Dit heeft vooral te maken met de woningkenmerken (zeer groot aandeel appartementen).

Figuur 11: Diepte van de gEA in België en in de drie gewesten (2009-2015) in constante prijzen (basis = 2013)

Bron: BE-SILC 2009-2016; eigen berekeningen

➤ Verborgen energiearmoede (vEA)

Omvang van de verborgen energiearmoede

De indicator inzake verborgen energiearmoede gaat op zoek naar gezinnen met energiekosten die 'abnormaal' laag worden geacht in verhouding tot hun beschikbaar inkomen. Ook hier wordt enkel rekening gehouden met de eerste vijf decielen van de equivalente inkomens. Hierbij wordt rekening gehouden met de gezinsgrootte (aantal gezinsleden) en de grootte van de woning (aantal kamers).

Om te vermijden dat rekening wordt gehouden met gezinnen van wie de lage energiekosten gerechtvaardigd en 'normaal' zijn, worden gezinnen met een energiezuinige woning (redelijk goed geïsoleerd) niet meegerekend. Deze berekening kon tot 2015 worden gemaakt. Jammer genoeg bevatten de data 2016 hierover geen informatie meer, waardoor de verborgen energiearmoede in 2016 niet op een gelijkaardige wijze kon worden berekend als voordien.

Onderstaande tabel illustreert de wijzigingen.

Tabel 3: Evolutie van de elementen voor de berekening van de omvang van de verborgen energiearmoede (vEA) in België (2012-2016)

Aandeel huishoudens (België)	2012	2013	2014	2015	2016
Zeer laag energieverbruik en behorend tot de eerste vijf decielen van de equivalente inkomens	4,5%	5,2%	4,7%	4,4%	4,3%
Met een relatief goed geïsoleerde woningen en behorend tot de eerste vijf decielen van de equivalente inkomens	0,7%	0,6%	0,5%	0,5%	n.d.
Omvang van de vEA	3,8%	4,6%	4,2%	3,9%	n.d.

n.d. = no data / geen gegevens

Bron: BE-SILC 2012-2016; eigen berekeningen

In 2016 besteedde 4,3% van de huishoudens behorend tot de eerste vijf inkomensdecielen minder dan de helft aan uitgaven voor energie dan vergelijkbare huishoudens (zelfde gezinsgrootte en aantal kamers in de woning) (Tabel 3). Een aantal onder hen woont in een redelijk goed geïsoleerde woning, maar op basis van de BE-SILC 2016 is het niet meer mogelijk dit aantal te bepalen. In 2015 ging het om 0,5% van de huishoudens.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het percentage gezinnen in vEA duidelijk hoger dan in de twee andere gewesten. De drempelwaarde voor vEA wordt nochtans berekend op basis van de gezinsgrootte en de grootte van de woning (aantal kamers). We wijzen er echter op dat de Brusselse woningen – zelfs bij een zelfde aantal kamers – vaak kleiner zijn (en er dus minder verwarming nodig is), aangezien het in het Brussels Gewest vaker gaat om appartementen dan om huizen.

Tabel 4: Aandeel gezinnen getroffen door vEA in België en in de drie gewesten (2011-2016)

Aandeel gezinnen in vEA	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
België	3,4%	3,8%	4,6%	4,2%	3,9%	4,3%*
Vlaanderen	3,4%	2,9%	3,6%	3,4%	3,0%	2,9%*
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7,3%	8,2%	11,1%	9,3%	9,8%	9,2%*
Wallonië	2,9%	3,2%	3,1%	2,7%	2,2%	3,9%*

* zonder uitsluiting van de huishoudens die in een redelijk goed geïsoleerde woning wonen

Bron: BE-SILC 2011-2016; eigen berekeningen

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest schommelen de percentages meer van jaar tot jaar. Dit gewest is gevoeliger voor conjuncturele ontwikkelingen inzake het klimaat en de tarieven. Dat is te verklaren door het lage beschikbare inkomen, na aftrek van de woonlasten, van de Brusselaars, waardoor elke bespaarde euro des te belangrijker is. Het is ook toe te schrijven aan de omvang van de Brusselse steekproef in de EU-SILC-enquête (hoe beperkter de steekproef, hoe sterker de resultaten van jaar tot jaar kunnen schommelen).

Diepte van de verborgen energiearmoede

De diepte van de verborgen energiearmoede geeft aan hoe sterk de energiekosten van de gezinnen die getroffen zijn door vEA, afwijken van deze van vergelijkbare gezinnen (hun beschikbaar inkomen vermenigvuldigd met de vEA-grenswaarde). De afwijking wordt gemeten in euro en stemt overeen met wat gezinnen in vEA maandelijks 'te weinig' uitgeven voor hun energiefactuur in vergelijking met de 'normaal' geachte energiekosten van huishoudens met een vergelijkbare gezinsgrootte en woning. De diepte vertegenwoordigt in zekere zin het budget dat gezinnen in vEA extra aan hun energiekosten zouden moeten besteden om een 'normaal' minimum te bereiken, in vergelijking met vergelijkbare bevolkingsgroepen. **In constante prijzen, is de diepte van de vEA tussen 2013 en 2016 globaal met 20% gedaald.**

Tabel 5: Diepte van de vEA in constante prijzen (basis = 2013) in België en voor de drie gewesten (2012-2016)

In € (in constante prijzen)/maand	2012	2013	2014	2015	2016*
België	95,9	93,6	85,5	75,9	74,7*
Vlaanderen	95,3	95,8	88,5	77,6	75,4*
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	91,7	90,3	83,4	74,4	73,4*
Wallonië	101,7	95,1	83,2	76,0	75,4*

* De diepte van de vEA in 2016 is niet vergelijkbaar met deze van de voorgaande jaren. Dit omdat in 2016 het aandeel huishoudens dat in een relatief goed geïsoleerde woning woont, niet kon worden afgetrokken van het aandeel huishoudens in vEA.

Bron: BE-SILC 2012-2016; eigen berekeningen

Subjectieve energiearmoede (sEA)

Deze indicator omvat het aantal gezinnen dat verklaart onvoldoende financiële middelen te hebben om de woning te verwarmen. Naar analogie met de twee andere indicatoren (gEA en vEA), steunt de sEA-indicator ook enkel op de gezinnen van de eerste vijf inkomensdecielen.

Tabel 6: Aandeel gezinnen getroffen door sEA in België en in de drie gewesten (2009-2016)

Aandeel gezinnen in sEA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
België	4,7%	5,2%	6,0%	6,5%	5,7%	5,3%	5,1%	4,9%
Vlaanderen	1,8%	2,0%	2,7%	3,1%	3,3%	2,3%	2,4%	2,4%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	11,1%	12,7%	13,2%	14,3%	10,2%	10,8%	8,1%	8,5%
Wallonië	6,9%	7,1%	8,3%	8,4%	7,4%	7,4%	7,9%	7,2%

Bron: BE-SILC 2009-2016

Na een voortdurende stijging tot 2012, is het aantal huishoudens dat verklaart financiële moeilijkheden te hebben om de woning goed te verwarmen de voorbije jaren lichtjes gedaald.

Het is erg moeilijk om de evolutie van de sEA te interpreteren omdat ze wordt beïnvloed door allerlei factoren die afhankelijk van de persoonlijke situatie kunnen variëren van gezin tot gezin. Toch lijkt het erop dat ze aansluit bij de evolutie van de twee belangrijkste parameters van de energiefactuur: de energietarieven (of hoe de gezinnen de evolutie van de tarieven inschatten) en het klimaat.

Verschillende realiteiten

Om na te gaan of de drie indicatoren inzake energiearmoede elk op zich betrekking hebben op een specifieke situatie, werd onderzoek gedaan naar eventuele overlappingsen tussen de diverse vormen van energiearmoede. Zoals we kunnen zien op de volgende grafiek met de resultaten van 2016, zijn er weinig overlappingsen, behalve voor de gEA en de sEA waarbij 1,9% van de gezinnen terug te vinden is in beide categorieën.

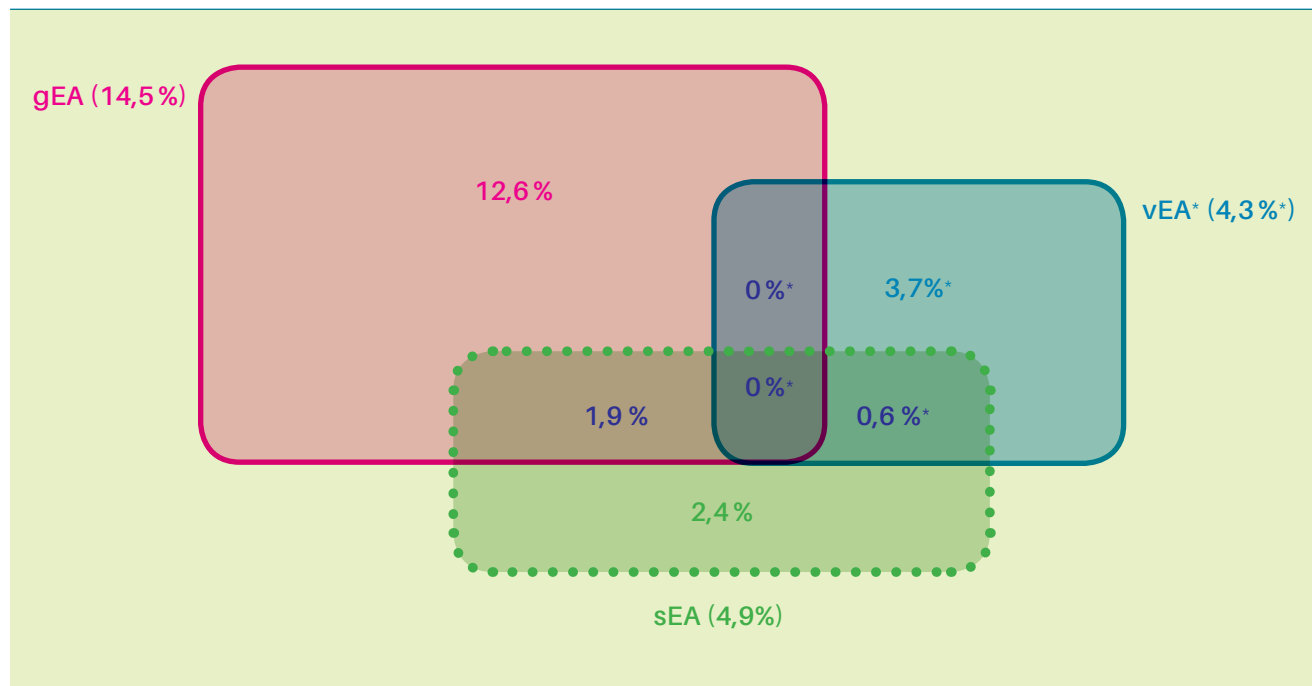
Methodologische opmerking: In 2016 verschilt de indicator verborgen energiearmoede (vEA) enigszins van diegene die de voorgaande jaren werd berekend, aangezien het niet mogelijk was de gezinnen met een relatief

goed geïsoleerde woning uit te sluiten. Figuur 11 kan dus niet volledig worden vergeleken met de voorgaande jaren.

Rekening houdend met deze overlappingsen werd in 2016 in totaal 21,2% van de Belgische gezinnen potentieel getroffen door een vorm van energiearmoede. Bij 18,8% van hen ging het om een 'geobjectiveerde' vorm van energiearmoede (gEA of vEA) en bij 2,7% ging het om een eerder 'subjectieve' vorm (enkel sEA).

Deze aandelen zijn sinds 2013 globaal stabiel, ondanks de dalende energie uitgaven van de gezinnen.

Figuur 12: Overlappingsen tussen de drie vormen van energiearmoede (2016) Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

* In 2016 verschilt de indicator verborgen energiearmoede (vEA) enigszins van diegene die de voorgaande jaren werd berekend. Dit omdat de variabele die toeliet om de gezinnen met een relatief goed geïsoleerde woning uit te sluiten uit deze indicator, niet langer is opgenomen in de vragenlijst BE-SILC 2016

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

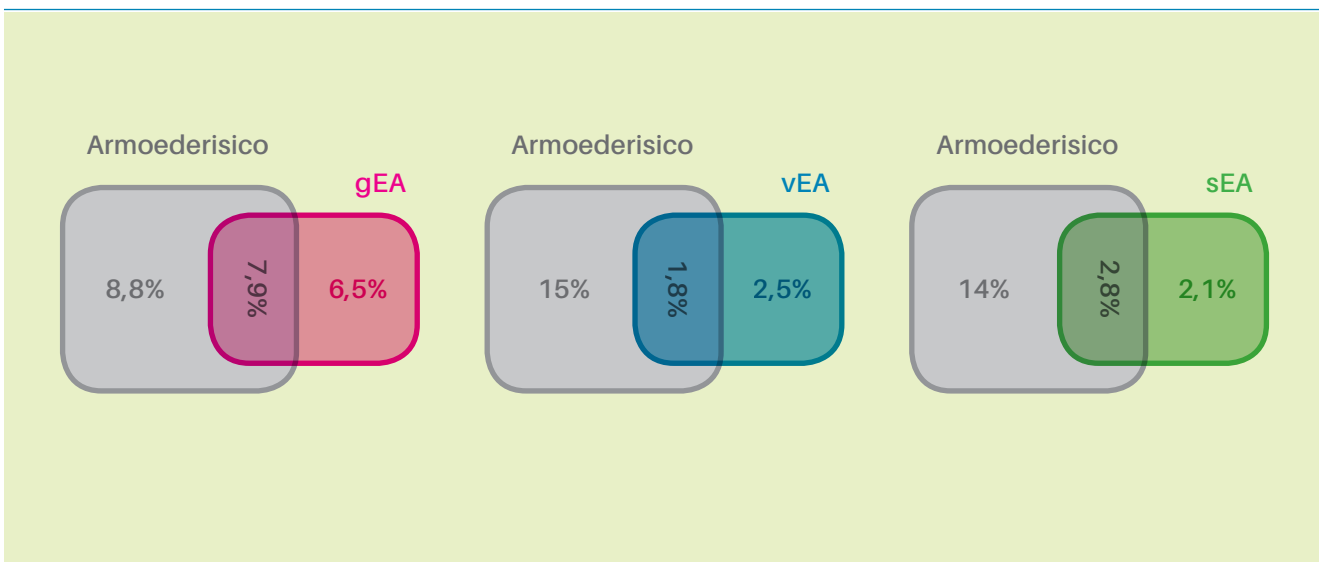
Een verband tussen energiearmoede en armoede, maar geen doublure

➤ Energiearmoede en armoederisico

De vaststelling van de voorgaande jaren geldt nog steeds in 2016: er is een duidelijk verband tussen 'armoederisico' en de drie vormen van energiearmoede, maar er bestaat

ook een aanzienlijk deel gezinnen in energiearmoede dat geen 'armoederisico' heeft.

Figuur 13: Overlappenden tussen de drie vormen van energiearmoede en armoederisico in 2016

Opmerking: In 2016 verschilt de indicator verborgen energiearmoede (vEA) enigszins van diegene die de voorgaande jaren werd berekend. Dit omdat de variabele die toeliet om de gezinnen met een relatief goed geïsoleerde woning uit te sluiten uit deze indicator, niet langer is opgenomen in de vragenlijst BE-SILC 2016

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

› Energiearmoede en equivalente inkomensdecielen

Door inkomens 'equivalent' te maken, wordt rekening gehouden met de gezinssamenstelling. Zo beschikt een gezin met twee volwassenen en een kind met een zelfde inkomen als een alleenstaande, immers niet over dezelfde koopkracht.

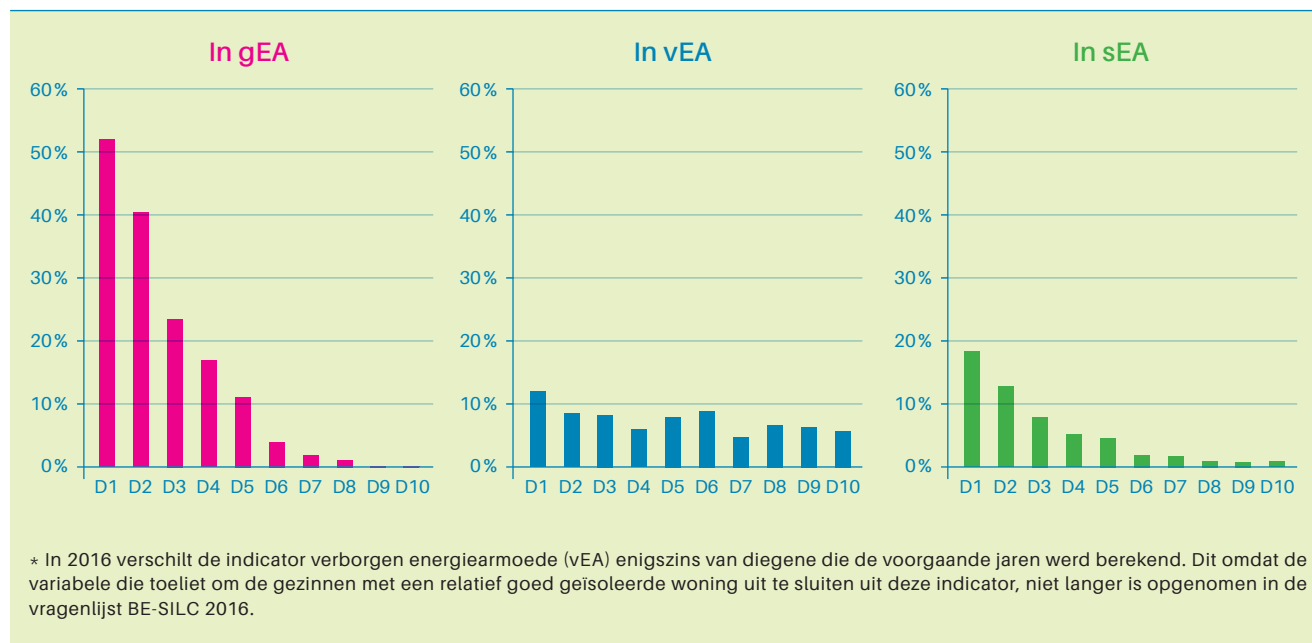
Een deciel verdeelt de bevolking in 10 inkomenscategorieën. Het eerste deciel (D1) bestaat uit de 10% gezinnen met de laagste inkomens, terwijl het tiende deciel betrekking heeft op de 10% gezinnen met de hoogste inkomens.

Wij gebruikten de decielen op basis van de equivalente inkomens om te analyseren wat het verband is tussen het inkomen van de gezinnen en de vaststelling dat ze in energiearmoede verkeren.

De volgende grafieken laten zien welk aandeel van de gezinnen in elk deciel van de equivalente inkomens met de drie vormen van energiearmoede kampt, los van de hypothese dat enkel de gezinnen met de laagste inkomens (decielen D1 tot D5) geconfronteerd kunnen worden met energiearmoede.

Aangezien de steekproefgrootte van elk deciel vrij beperkt was, moeten de resultaten omzichtig worden geïnterpreteerd. De grafieken tonen echter wel duidelijk aan dat de minst bevoorrechte gezinnen (D1 tot D3) ook het grootste risico lopen om in energiearmoede te belanden, en dit ongeacht de vorm. In elk deciel vindt men wel gezinnen in energiearmoede.

Figuur 14: Aandeel van de gezinnen in gEA, vEA en sEA per equivalent inkomensdeciel, 2016

Source: BE-SILC ; eigen berekeningen

Door rekening te houden met alle huishoudens – ongeacht het deciel van de equivalente inkomens waartoe zij behoren – zouden de waarden voor de drie indicatoren iets hoger liggen dan deze die zijn opgenomen in de barometer. Dit omdat deze enkel rekening houdt met de eerste vijf decielen (Tabel 7).

Dit geldt vooral voor de verborgen energiearmoede (vEA). Al duidt het lage energieverbruik bij beter gegoede huishoudens wellicht eerder op een meer energiezuinige woning of op een langdurige afwezigheid uit de woning, dan op een beperking van het energieverbruik waardoor elementaire behoeften in het gedrang komen.

De volatiliteit van de energieprijzen, onvoorziene schommelingen in het verbruik door de weersomstandigheden, enz. kunnen ook tot betalingsmoeilijkheden leiden bij beter gegoede huishoudens. Zij beschikken doorgaans echter over voldoende middelen om deze moeilijke situatie te overbruggen, en niet in structurele energiearmoede te belanden.

Tabel 7: Omvang van de indicatoren voor energiearmoede, op basis van de totale bevolking of enkel de huishoudens behorend tot de eerste vijf decielen van de equivalente inkomens, 2016

Indicator	Omvang berekend op basis van de totale bevolking	Omvang berekend op basis van de huishoudens behorend tot de eerste vijf decielen van de equivalente inkomens
gEA	15,3 %	14,5 %
vEA*	7,6 %*	4,3 %*
sEA	5,6 %	4,9 %

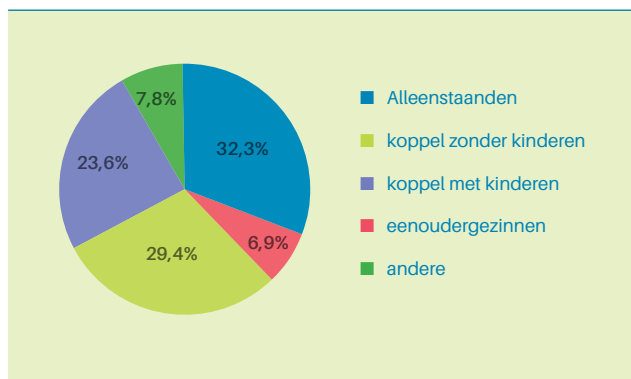
* vEA berekend zonder uitsluiting van huishoudens met een relatief goed geïsoleerde woning.

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

De meest getroffen huishoudens: eenoudergezinnen en (oudere) alleenstaanden

Alleenstaanden vertegenwoordigen bijna een derde, en eenoudergezinnen ongeveer 7% van alle huishoudens (figuur 15). **Het aandeel alleenstaanden in de BE-SILC enquête stijgt sinds 2014.**¹⁹

Figuur 15: Verdeling van gezinstypes in de bevolking 2016

N (populatie BE-SILC 2016) = 5.905 huishoudens

Bron: BE-SILC; eigen berekeningen

Alleenstaanden en eenoudergezinnen worden duidelijk meer getroffen door energiearmoede dan andere gezinstypes (Tabel 8). Globaal kampt 14,5% van de totale bevolking met gemeten energiearmoede (gEA). Bij alleenstaanden is dit 28% en bij eenoudergezinnen 18,6%, tegenover slechts 4,7% bij koppels met één of meer kinderen.

19. 30,4% in 2014; 31,2% in 2015 en 32,3% in 2016 (bron: BE-SILC 2014-2016; eigen berekeningen).

Tabel 8: Energiearmoede per gezinstype 2016

Gezinstype	Aandeel in gEA	Aandeel in vEA *	Aandeel in sEA
Alleenstaanden	28,0 %	6,3 %	7,2 %
Eenoudergezinnen	18,6 %	7,6 %	11,0 %
Koppel zonder kinderen	9,5 %	3,1 %	2,2 %
Koppel met kinderen	4,7 %	2,2 %	2,9 %
Andere	3,5 %	3,7 %	6,4 %
Alle huishoudens	14,5 %	4,3 %	4,9 %

N (populatie BE-SILC 2016) = 5.905 huishoudens

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

Eenoudergezinnen en alleenstaanden moeten immers met één inkomen instaan voor het betalen van de energiefacturen²⁰ en woonlasten.²¹

Bovendien beschikken deze huishoudens minder vaak over een inkomen uit arbeid (figuur 16). Een derde van de eenoudergezinnen beschikt niet over een inkomen uit arbeid, en bijna alle alleenstaanden ouder dan 65 jaar ontvangen een pensioen. **Bij de alleenstaanden jonger dan 65 jaar beschikt bijna de helft van de vrouwen en iets meer dan een derde van de mannen niet over een inkomen uit arbeid.**

20. De mediaan energiefactuur bedraagt 135€/maand in 2016, maar schommelt tussen 96€/maand voor een alleenstaande man jonger dan 65 jaar tot 164€/maand voor de andere huishoudens zonder kinderen ten laste. Eenoudergezinnen hebben een mediane energiefactuur van 125€/maand en koppels met 2 kinderen 155€/maand. (bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen).

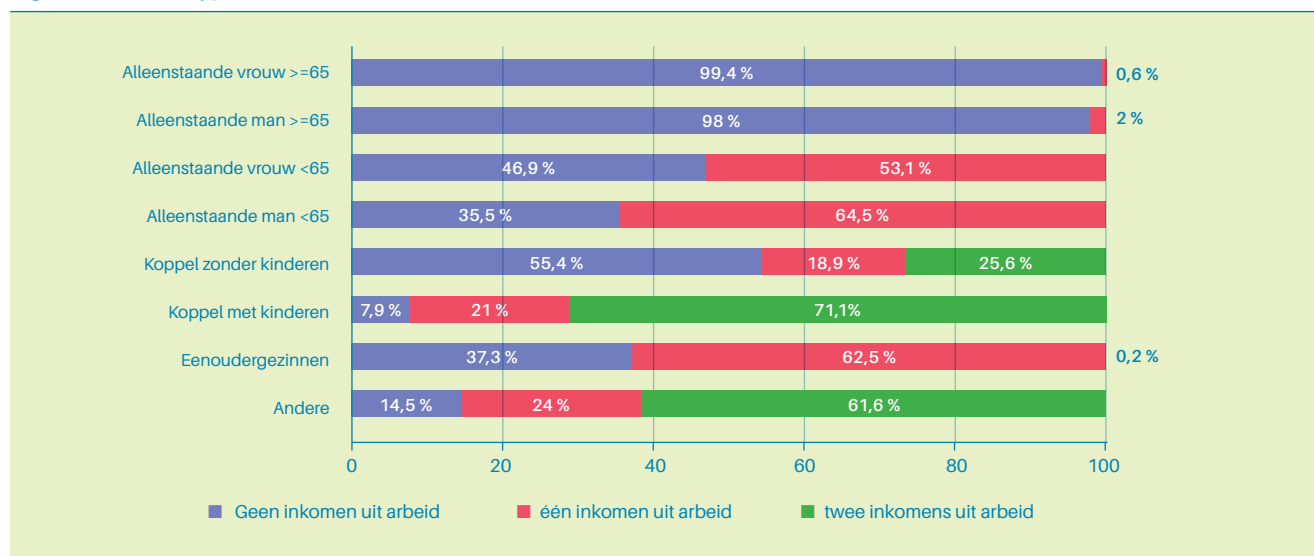
21. De mediaan woonkost bedraagt 425 €/maand, maar schommelt tussen 100-120€/maand voor alleenstaanden en koppels ouder dan 65 jaar tot 782€/maand voor koppels met 2 kinderen. Bij eenoudergezinnen bedraagt de mediane woonkost 528€/maand (bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen).

Figuur 17 geeft het mediaan equivalent inkomen van de huishoudens weer naargelang het gezinstype. Hieruit blijkt duidelijk dat eenoudergezinnen en alleenstaanden **de laagste equivalente inkomens** hebben, met uitzondering van alleenstaande mannen jonger dan 65 jaar.

Het equivalent inkomen van alleenstaande vrouwen ligt systematisch lager dan dat van mannen, ongeacht de leeftijd. De kloof is het grootst bij diegenen jonger dan 65 jaar.

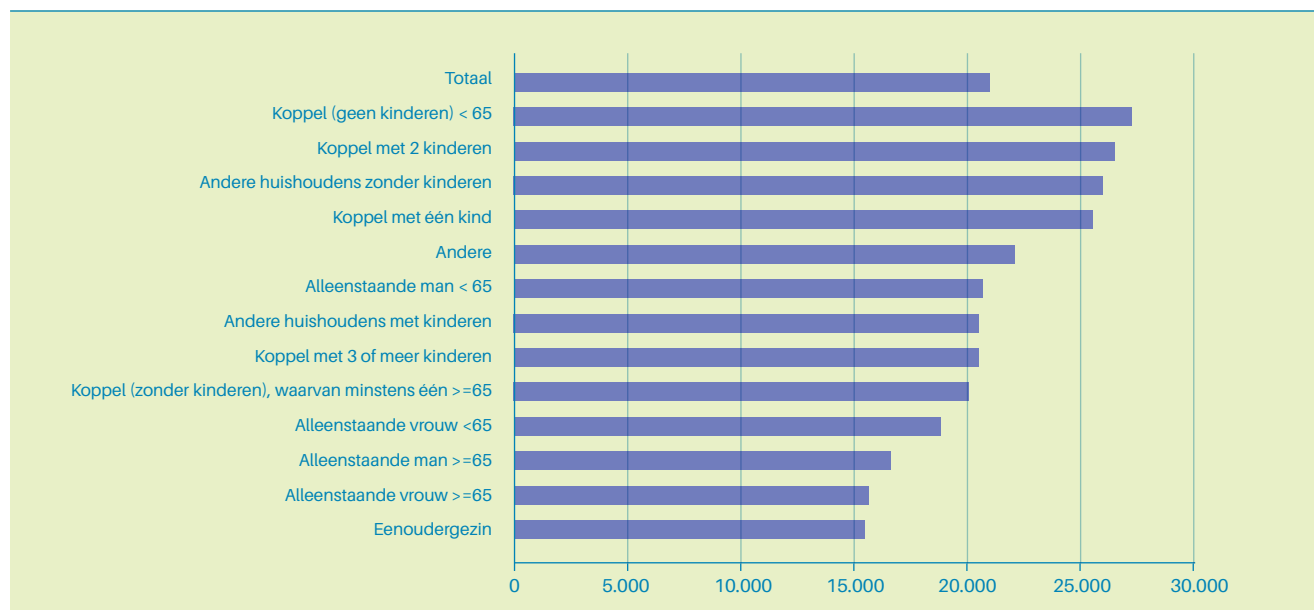
Alleenstaanden en eenoudergezinnen **huren** vaker een woning dan koppels met kinderen (figuur 18).

Figuur 16: Gezinstypes en aantal inkomens uit arbeid van het huishouden 2016

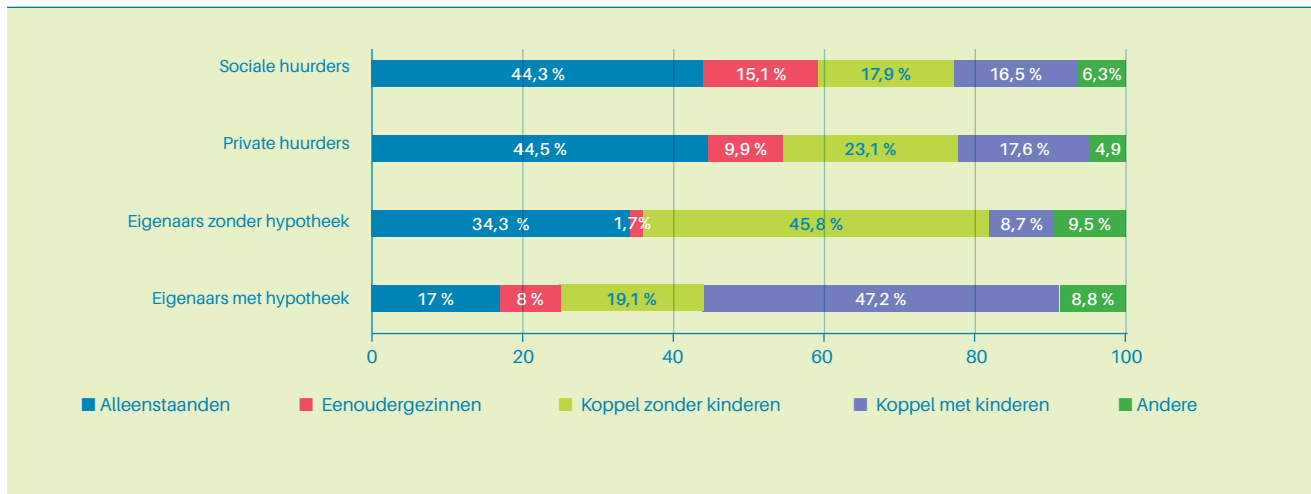
Bron: BE-SILC; eigen berekeningen

Figuur 17: Mediaan equivalent inkomen per gezinstype 2016

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

Figuur 18: Eigendomsstatuut en gezinstype 2016

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

Focus op alleenstaanden

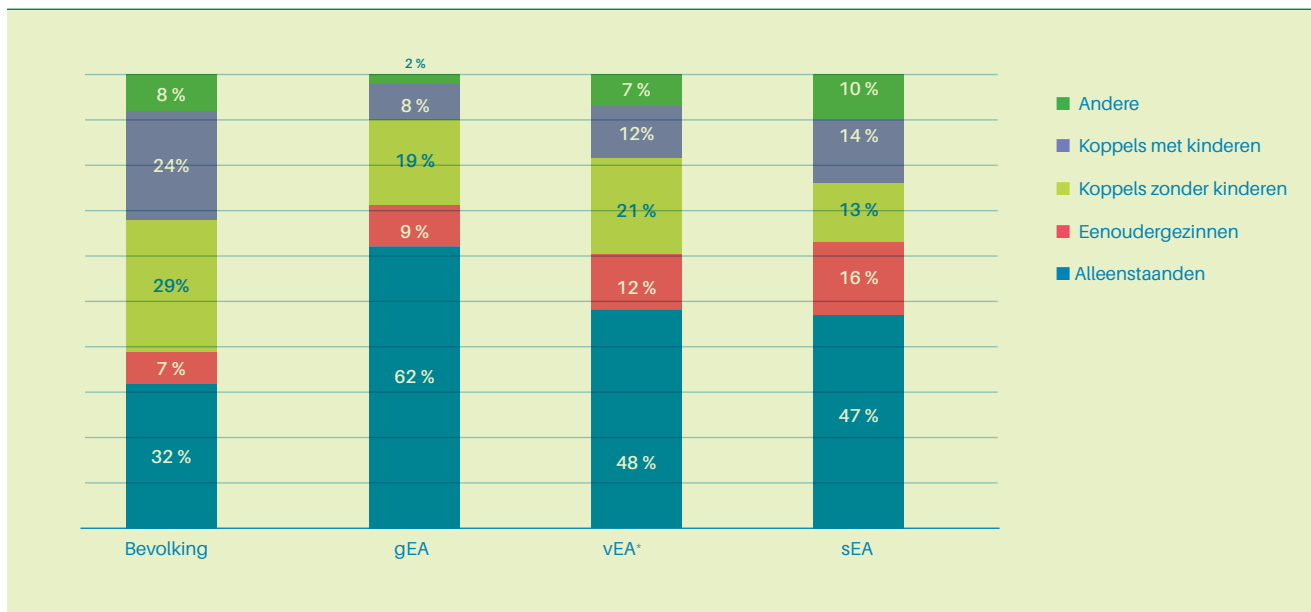
Alleenstaanden vertegenwoordigen 62% van de gezinnen in gemeten energiearmoede (gEA), en iets minder dan de helft van de gezinnen in verborgen (vEA*)²² en subjectieve energiearmoede (sEA). Dit terwijl alleenstaanden

slechts een derde van alle huishoudens uitmaken. In vergelijking met 2015 is het aandeel alleenstaanden in gemeten en subjectieve energiearmoede (gEA en sEA) en in de totale bevolking licht gestegen.²³

22. Zonder uitsluiting van de gezinnen die in een relatief goed geïsoleerde woning wonen.

23. 30,4% in 2014; 31,2% in 2015 en 32,3% in 2016 (bron: BE-SILC 2014-2016; eigen berekeningen).

Figuur 19: Verdeling van de gezinstypes binen de totale bevolking en binnen de huishoudens met gemeten (gEA), verborgen (vEA*) en subjectieve energiearmoede (sEA) 2016

* vEA berekend zonder uitsluiting van huishoudens met een relatief goed geïsoleerde woning

Bron: BE-SILC 2016 en eigen berekeningen

› Focus op gezinnen met kinderen

Globaal genomen lijken gezinnen met kinderen minder te kampen met de diverse vormen van energiearmoede. Er zijn evenwel grote verschillen tussen de diverse gezinstypes:

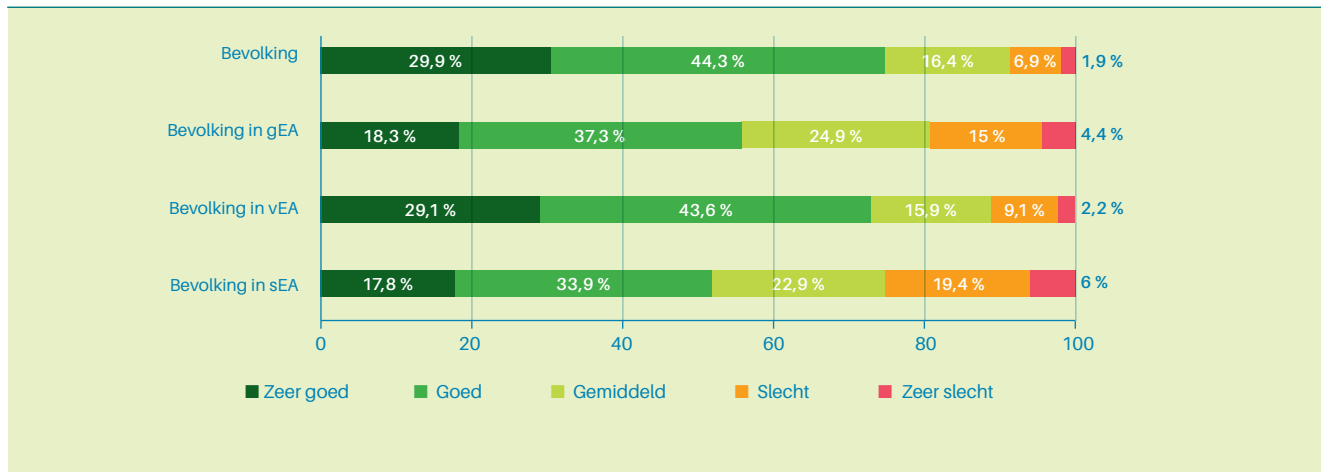
- › **Eenoudergezinnen** worden veel vaker geconfronteerd met de drie vormen van energiearmoede. Zij behoren tot de huishoudens met de laagste equivalente inkomens, een derde heeft geen inkomen uit arbeid en meer dan 55% zijn huurders.
- › **Koppels met kinderen** worden veel minder vaak getroffen door de drie vormen van energiearmoede. Zij behoren tot de huishoudens met de hoogste equivalente inkomens, 71% heeft twee inkomens uit arbeid en meer dan 75% zijn eigenaars.

Energiearmoede en slechte gezondheid

Het is niet eenvoudig om te achterhalen of een slechte gezondheid aanleiding geeft tot energiearmoede, of omgekeerd. **We stellen wel een duidelijk verband vast tussen beide situaties:** mensen die aangeven in slechte gezondheid te verkeren, lijden aan een chronische ziekte of arbeidsongeschikt zijn wegens langdurige ziekte (meer dan zes maanden), zijn oververtegenwoordigd bij de huishoudens die met energiearmoede kampen.

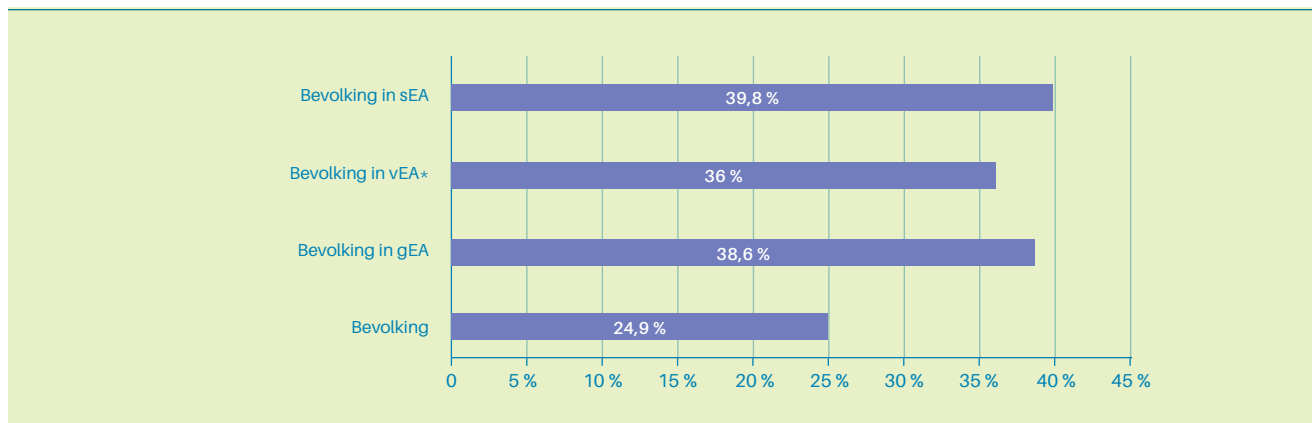
Minder dan 9% van de totale bevolking verklaart in slechte of zeer slechte gezondheid te verkeren (donker oranje en rood in figuur 20). **Wanneer we de groepen die met energiearmoede kampen meer in detail bekijken, stellen we vast dat personen die aangeven in slechte of zeer slechte gezondheid te verkeren, hier sterk oververtegenwoordigd zijn:** 19,4% wat betreft de gEA, 11,3% in vEA* en 25,4% in sEA, tegenover 8,8% in de totale bevolking.

Figuur 20: Zelfverklaarde gezondheidstoestand en gemeten (gEA), verborgen (vEA*) en subjectieve energiearmoede (sEA) 2016

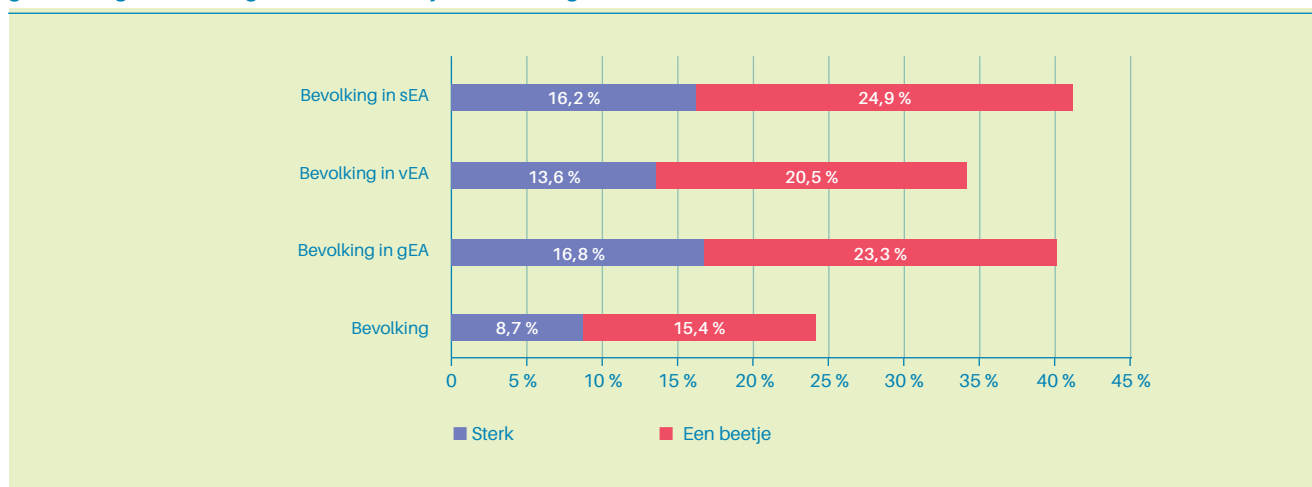
N (populatie) = 11.054 individuen - Bron: BE-SILC 2016 en eigen berekeningen

Figuur 21: Personen die verklaren aan een ziekte of chronische aandoening te lijden in gemeten (gEA), verborgen (vEA*) en subjectieve energiearmoede (sEA) 2016

N (populatie) = 11.054 individuen - Bron: BE-SILC 2016 en eigen berekeningen

Figuur 22: Personen die verklaren beperkt te zijn in hun activiteiten ten gevolge van een ziekte van 6 maanden of meer in gemeten (gEA), verborgen (vEA*) en subjectieve energiearmoede (sEA) 2016

N (populatie) = 11.054 individuen - Bron: BE-SILC 2016 en eigen berekeningen

Personen die aangeven in slechte of zeer slechte gezondheid te verkeren of met chronische gezondheidsproblemen te kampen, lijken ook meer te worden getroffen door energiearmoede. Zij vertegenwoordigen minder dan een kwart van de totale bevolking, maar 38,6% van de bevolking in gemeten energiearmoede (gEA), 36% van de bevolking in verborgen energiearmoede (vEA*) en 39,8% van de bevolking in subjectieve energiearmoede (sEA).

Ook personen die verklaren beperkt te zijn in hun activiteiten ten gevolge van een ziekte van 6 maanden of meer, zijn ook oververtegenwoordigd bij de huishoudens die met energiearmoede kampen. Zij vertegenwoordigen

minder dan een kwart van de totale bevolking, maar meer dan 40% van de bevolking in gemeten energiearmoede (gEA), 34% van de bevolking in verborgen energiearmoede (vEA*) en 41% van de bevolking in subjectieve energiearmoede (sEA).

We stellen dus vast dat personen in energiearmoede vaker verklaren minder gezond te zijn, dan personen die niet in energiearmoede verkeren.

Verband met huisvesting

› Eigendomsstatuut

De steekproef van de EU-SILC-enquête 2016 bevatte 66,6% eigenaars (31,2% met een nog lopend hypothecair krediet en 35,4% zonder hypotheek), en 33,4% huurders (9,4% in een sociale woning en 24% in een private woning).

Huurders zijn duidelijk oververtegenwoordigd in de drie vormen van energiearmoede. De groep huurders bestaat voor een groter deel uit alleenstaanden en eenoudergezinnen (zie figuur 18), die doorgaans een lager beschikbaar equivalent inkomen hebben (zie figuur 17).

Sinds 2013 is het verschil in gemeten energiearmoede (gEA) tussen huurders en eigenaars aanzienlijk groter geworden: het percentage getroffen eigenaars daalt lichtjes maar continu (van 11,4% in 2013 tot 10,6% in 2016), terwijl het percentage bij de huurders geleidelijk toeneemt (van 19,8% in 2013 tot 22,4% in 2016).

Tabel 9: Aandeel huishoudens in energiearmoede naar eigendomsstatuut 2016

Eigendomsstatuut	% in gEA	% in vEA*	% in sEA
Eigenaar met hypotheek	5,8%	1,5%	2,3%
Eigenaar zonder hypotheek	14,7%	3,6%	2,2%
Totaal eigenaars	10,6%	2,6%	2,2%
Private huurder	21,9%	6,8%	9,7%
Sociale huurder	23,5%	9,7%	11,5%
Totaal huurders	22,4%	7,6%	10,2%
Totale bevolking	14,5%	4,3%	4,9%

Bron: BE-SILC 2016 en eigen berekeningen

Het verschil tussen eigenaars met en zonder hypotheek, meer bepaald wat betreft de gemeten energiearmoede (gEA), kan worden verklaard door de verschillende typologie van deze huishoudens. Eigenaars met hypotheek zijn overwegend huishoudens bestaande uit koppels met kinderen (zie figuur 18) en een relatief hoog inkomen (zie figuur 17). De groep van eigenaars zonder hypotheek bestaat daarentegen vooral uit koppels zonder

kinderen en voor een derde uit (overwegend oudere) alleenstaanden.

De indicator voor subjectieve energiearmoede (sEA) blijft gelijk voor eigenaars en daalt zeer lichtjes voor private huurders. Sinds twee jaar stellen we een tegengestelde beweging vast bij sociale en private huurders, waarbij de subjectieve energiearmoede bij de eerste groep stijgt, en bij de tweede groep daalt.

› Slechte woningkwaliteit en energiearmoede

We analyseerden het verband tussen diverse variabelen die peilen naar de kwaliteit van de woning (bewoner die aangeeft dat de woning kampt met lekkend dak, schimmel, rottend raamwerk) en energiearmoede. Huishoudens met een woning van slechte kwaliteit verkeren vaker in energiearmoede. Het verband is het sterkst voor de subjectieve energiearmoede.

Tabel 10: Aanwezigheid van kwaliteitsgebreken in de woning en energiearmoede 2016

Kwaliteitsgebreken in de woning	Bevolking	Huishoudens in gEA	Huishoudens in vEA	Huishoudens in sEA
Lekkend dak	5,6%	8,3%	9,5%	15,6%
Vochtige muren of vloeren	14,9%	18,5%	18,2%	32,1%
Rottend raamwerk	3,4%	5,1%	4,7%	11,6%

Bron: BE-SILC 2016; eigen berekeningen

Colofon

Titel Barometer Energiearmoede (2009-2016)
Cette publication est également disponible en français sous le titre:
Baromètre de la précarité énergétique (2009-2016)
Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21
1000 Brussel

Auteurs Bart Delbeke - Universiteit Antwerpen (OASeS)
Sandrine Meyer - Université libre de Bruxelles (CEESE)

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting Françoise Pissart, Directeur
Caroline George, Project coördinator
Nathalie Troupée, Project- en kennismanager

Grafisch concept & Vormgeving Kaligram

Print on demand Manufast-ABP vzw, een bedrijf voor aangepaste arbeid
Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze website www.kbs-frb.be

Wettelijk depot D/2893/2018/09

Bestelnummer 3544

Maart 2018

Met de steun van de Nationale Loterij